

כרם נבות [מל"א כ"א]

סיפור רצח נבות, מהסיפורים המזעזעים במקרא, מתאר כרוניקה של השחתה שלטונית המגיעה לרצח נורא. ברגע השפל של הסיפור שב אליהו לתמונה ומוכיח שנית את אחאב העומד לרשת את שדה נבות, הפעם במישור המוסרי, בשלוש מילים נוקבות עד תהום: 'הרצחת וגם ירשת'. במהלך הלימוד נבחן את התהליך שעובר אחאב עד לרצח, ואת תפקידה המרכזי של איזבל אשתו ברצח. נבדוק גם מהם גבולות השלטון שמוצבים בפרק.

1. מיקום הסיפור: הפרק פותח במילים 'ויהי אחר הדברים האלה' – חשבו מה הקשר הפנימי בין הפרק הקודם לפרקנו?
2. המשא ומתן המתנהל בין אחאב לנבות מתואר שלוש פעמים: תחילה באופן אובייקטיבי [ב-ג], אחר כך מנקודת מבטו של אחאב [ד], ולבסוף בדיווחו של אחאב לאיזבל אשתו [ו]. בין התיאורים השונים יש כמה הבדלים הפותחים פתח להבנת מניעי הדמויות בסיפור. עימדו על ההשמטות, ההוספות וחילופי הסדר, ונסו לבאר את סיבתם. חישבו - כיצד מצטיירים היחסים בין אחאב לאיזבל, ומה ההבדל בתפיסת המלוכה שלהם?
3. איזבל מתכננת בקור רוח תוכנית מפורטת לרצח נבות. עקבו אחר התוכנית [ח-י], וחישבו מה תפקידו של כל פרט בה: מדוע השתמשה איזבל בחותמו של אחאב? מדוע קבע צום ולשם מה הושיבה את נבות בראש העם? מדוע בחרה להאשים אותו דווקא בהאשמה זו? היעזרו בדברי המפרשים: רש"י: קראו צום - וביום צום דרכם לבדוק בעבירות שבידם: רד"ק: ומפני זה אמרה איזבל שיעידו העדים כי בירך נבות אלהים ומלך, כי אילו יאמרו בירך אלהים לבדו היה דינו מסור לבית דין ויהיו נכסיו ליורשים, וכשאמרו קלל המלך נתחייב מיתה למלך ונכסיו למלך. אם כן למה הוצרך לומר אלהים? לא אמרו אלהים אלא להגדיל הקצף עליו.
4. מה מידת אחריותו של אחאב למעשה הרצח? התמקדו בפסוקים הבאים: ז-ח, טו-טז. על התהליך שעבר אחאב במהלך הסיפור ראו את דברי הרמב"ם בפירושו לדיבר העשירי – לא תחמוד/לא תתאוה, בהלכות גזילה ואבידה פרק א: 'כל המתאוה ביתו או אשתו וכליו של חבירו וכל כיוצא בהן משאר דברים שאפשר לו לקנותן ממנו כיון שחשב בלבו היאך יקנה דבר זה ונפתה לבו בדבר עבר בלא תעשה שנאמר 'לא תתאוה' ואין תאוה אלא בלב בלבד. התאוה מביאה לידי חימוד והחימוד מביא לידי גזל, שאם לא רצו הבעלים למכור אע"פ שהרבה להם בדמים והפציר ברעים יבא לידי גזל שנאמר 'חמדו בתים וגזלו', ואם עמדו הבעלים בפניו להציל ממונם או מנעוהו לגזול יבא לידי שפיכות דמים, צא ולמד ממעשה אחאב ונבות'.
5. סיפור כרם נבות עורר דיון הלכתי בשאלת גבולות סמכותו של המלך, בהשוואתו למשפט המלך בשמואל א פרק ח, שמתיר למלך לקחת שדות מנתניו. עיינו בדברי התוספות ועמדו על הפתרונות השונים שהציעו לסתירה זו ועל ההבדלים העקרוניים ביניהם. תוספות סנהדרין כ,ב: 'תימה למה נענש אחאב על נבות כיון שלא רצה למכור לו כרמו... ויש לומר דפרשת המלך כתיב (שמואל א ח) יקח ונתן לעבדיו ולא לעצמו. ועוד יש לומר דבחנם היה יכול ליקח אם היה רוצה אבל כשהיה שואל אחאב שימכרו לו חשב נבות שרשות בידו לומר לא אמכור ועוד יש לומר דנענש לפי ששאל הכרם לעשות ע"ז דכתיב (מלכים א כא) והיה לי לגן ירק כמו המתקדשים והמטהרים אל הגנות (ישעיה סו) והנקדן תירץ דאינו מותר רק בשדות הרחוקים מן העיר דלא מעלי [לא טובים] כל כך אבל כרם נבות היה אצל היכל אחאב בשומרון ועוד יש לומר דדוקא בשדה מקנה [שקנה מאדם אחר] אבל שדה אחוזה שירש מאבותיו – לא, כמו שהשיב נבות חלילה לי מתתי נחלת אבותי לך. אי נמי דפרשת המלך לא נאמרה רק על המלך שנמלך על כל ישראל ויהודה ומאת המקום, ואחאב לא מלך על יהודה וגם לא מלך מאת המקום.
6. א. הנבואה הראשונה לאחאב [יט] נחלקת לשניים: החטא ועונשו. מה החומרה היתרה במעשה אחאב? היעזרו בדברי המצודות: 'היתכן שרצחת את נבות כאויב וגם ירשת אותו כקרוב?'
ב. לאחר נבואה זו מגיב אחאב, ואליהו שב ומנבא נבואה נוספת. אילו דברים נוספו בנבואה זו על הנבואה הקודמת, ולאיזה חטא היא נקשרת?
ג. התוכלו למצוא קשר בין דברי אחאב 'המצאתני אויבי' לבין תגובת אליהו – 'מצאתי, יען התמכר לעשות הרע...?' התמקדו בניגוד בין 'מצאה' לבין 'התמכרות'.